

GÅTUR TIL FUNDSTEDET GENNEM DE HIMMERLANDSKE HEDER

Gåturen fra P-pladsen ned til gravhøjen, Skarpsallingkarrets findested, går ad en sti gennem De Himmerlandske Heder og videre ind gennem granplantagen, hvor der på ruten er mulighed for at opleve hedens fantastiske vidder, dufte, plante- og dyreliv.

De Himmerlandske Heder er resterne af et hedeområde, der indtil 1800-tallet strakte sig fra Limfjorden til Rold Skov. På turen passerer et udsigtspunkt, hvorpå man stadig kan få fornemmelsen af, hvor øde og vidtstrakt heden var.

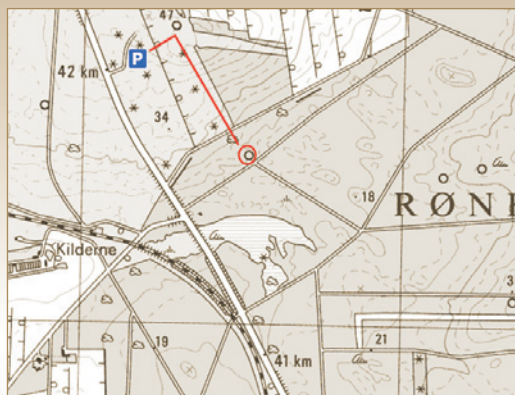
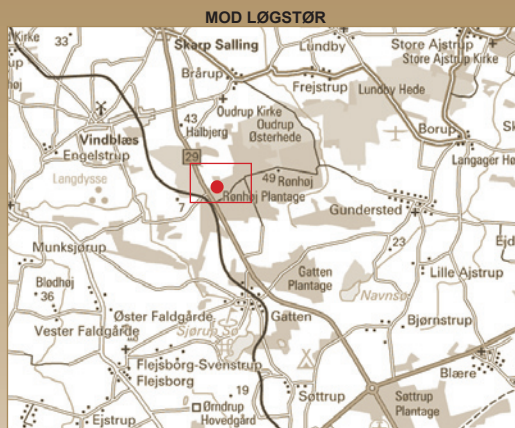
Heden har sin helt egen duft, der består af tør jord blandet med dufte fra diverse planter. Heri blandt den lille hedelyng, der dækker store områder, og ”kryddersnapseurterne” enebær, revling og porse. I juni måned kan man langs med stien se den staudelignende gule Guldblomme, der med sine store solsikkelignede hoveder følger solens gang hen over himlen. Guldblommen blev i gammel tid brugt af bl.a. munkene til medicin.

På hederne findes også et unikt dyreliv med bl.a. 36 forskellige arter af dagsommerfugle, hvor specielt den sjældne og truede sommerfugl Hedepletvinge, der yngler på planten Djævelsbid, har manges bevågenhed.

I skovplantagen står træerne side om side og dækker for udsigten til gravhøjen. Den fjedrende sti, der går oven på mange års grannåle, fortsætter hen over et gammelt hededige for til sidst at ende ved gravhøjen, hvorpå mindstenen markerer Skarpsallingkarrets findested.

KORT OVER FUNDSTED

Kort gengivet med tilladelse fra Kort og Matrikelstyrelsen

P-plads Sti gennem hede Fundsted

BIDRAGSYDERE

Vesthimmerlands Kommune
www.vesthimmerland.dk

Naturcenter Himmerland
www.naturland.dk

Vesthimmerlands Museum
www.vesthimmerlandsmuseum.dk

Projektet er støttet med tilskud fra tips- og lottomidler til friluftslivet.

SKARPSALLING KARRET

OPLEV SKARPSALLINGKARRETS FUNDSTED
PÅ DE HIMMERLANDSKE HEDER

”DET SKØNNESTE AF ALLE STENALDERS LERKAR NORD FOR ALPERNE”

På denne ubeskedne måde beskriver Nationalmuseets legendariske direktør Sophus Müller et lerkar fra egnen ved Skarp Salling, og de fleste andre arkæologer har erklæret sig enige med ham.

Visse oldsagers kunstneriske og håndværksmæssige kvalitet kan være på så højt niveau, at de får berømmelse alene ved sig selv. Solvoggen, Gundestrupkarret, Guldhornene og flere andre. Skarpsallingkarret er blandt disse fornemme fund.

OM SELVE LERKARRET

Lerkarrets dekoration og den øvrige tekniske udførelse er i overordentlig høj klasse. Højden er 19,5 cm. Alder: 4500 år og samtidig med jættestuerne.

Under det tyndvæggede kars rand og på halsen er dekorationen vandret orienteret og består af et omløbende bånd af lodret mønstring, en vinkellinie og et bredt krydsskraveret felt. Bugdekorationen er grupperet i brede lodrette bånd med udekorerede, men perfekt glittede zoner mellem. Man har udført udsmykningen med kanten af en hjertemusling samt med en overskåret fuglerørknogle, hvis forskudte indtryk omslutter et zigzagbånd.

Foto: Nationalmuseet

To vandrette snoreører viser, at karret har kunnet hænge, og på nær en lille skade i randen er karret intakt som i stenalderen. Karrets form og ornamentikstil placerer det i den såkaldte troldebjergfase i begyndelsen af jættestuetid.

SÅVIDT GENSTANDEN SELV – MEN DETS FUNDHISTORIE?

Karret kom i 1892 til Nationalmuseet via museet i Randers, hvis fundoplysninger var sparsomme. I 1935 satte medlem af Fredningskomiteen for Vesthimmerland, arbejdsmand J. Thulstrup Christensen fra Løgstør sig for at belyse sagen, og han kom frem til nedenstående med hjælp fra finderens, der endnu levede.

Lerkarret blev fundet i sommeren 1891 (samme år som fundet af Gundestrupkarret) på en 32 tønder land stor hede-parcel af stenhuggermester O. Bengtsson, som sammen med arbejdsmand Jens Josefsen huggede sten til stenkister (til underføring af vandløb under veje og jernbaner) og broer ved baneanlægget Hobro - Løgstør.

Egnen syd og sydøst for Løgstør er et af de rigeste områder i Danmark med hensyn til antallet af jættestuer. Men næsten alle blev ofret i jagten på sten i forbindelse med byggeri af jernbaner og veje sent i 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet.

Flere lodsejere havde, når de gav lov til stenhuggerens høj-sløjfninger, betinget sig, at indtægter fra salg af oldsagsfund skulle tilfalde dem. Derfor kom lerkarret til baneanlæggets entreprenør Ole Nielsen, der skulle stå for salget. På Hobro Banegård solgte Nielsen fundet for 18 kr. til opkøber Th. Christensen, som museet i Randers erhvervede det af. Herfra kom det til Nationalmuseet.

Et lerkar i skår, udekoreret og noget mindre end pragtkarret, blev også fundet af stenhuggeren, men efterladt. Flintsager synes der ikke at have været, men derimod flere af rav. En ravknap fra gravkammeret blev senere solgt af Bengtsson til Aarhus Museum for 1½ kr., mens et andet ravstykke smuldrede. Af et større ravstykke på ca. 8x5x1 cm lod Bengtsson lave et brystsmykke til sin kone. Det var stadig i familiens eje i 1935.

I 1935 var jordstykket ejet af Hedeselskabet, og en 15-20 år gammel plantage dækkede en del af arealet. Gravhøjen blev identificeret mellem de tætstående graner. Den måtte oprindeligt have været omkring 25 m i tværmål og 3-4 m høj. Øverst var en 5-6 m stor fordybning, foruden flere mindre huller efter stenoptagning bl.a. i højens kant. I højen sås resterne af et ca. 5 meter langt jættestuekammer med delvist bevaret indgang.

Med rådgivning fra Nationalmuseet foretog Thulstrup Christensen en nænsom restaurering af højen. I juni 1936 blev der ved en fest afsløret en mindesten, hugget af finderens søn og med en tekst forfattet af Johannes Brøndsted, som på den tid gravede i Borremose:

”Her fandtes Skarpsallingkarret, Nordens Skønneste Stenalderslerkar. Fundet 1891 af shgm (stenhuggermester) O. Bengtsson, Løgstør”.

Endnu i dag er der ikke fundet så smukt et lerkar fra oldtiden, og det er fortjent, at det netop er dette, der pryder halvtredskronesedlen, der er udgivet i 2009.

– BEVAR DIN ARV
SKALK og Vesthimmerlands Museum

BESØG MUSEET I AARS

På Vesthimmerlands Museum i Aars kan du se en kopi af Skarpsallingkarret og få mere at vide om stenalderen i Vesthimmerland.

www.vesthimmerlandsmuseum.dk

